

3. MIŁOŚĆ DO DRUGIEGO CZŁOWIEKA

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Miłość do drugiego człowieka wyraża się w działaniu. Służy rozwojowi człowieczeństwa i wprowadza je w świat dobra, prawdy i piękna. Opiera się na poznaniu osoby kochanej i zrozumieniu, w jaki sposób można zatroszczyć się o jej szczęście.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój duchowo-społeczny.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Kształtowanie postawy dojrzałej miłości.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Rozwój człowieczeństwa.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Czym jest dojrzała miłość?
- Jak budować cywilizację miłości?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Miłość wymaga poznania drugiej osoby.
- Człowiek może kochać w sposób konkretny tylko tych, których zna i tylko na tyle, na ile ich rozumie.
- Człowiek, który kocha w sposób dojrzały, potrafi dostrzec i uznać ograniczenia swojej miłości.

→ ZASADY

- Angażuję się w różne akcje mające na celu pomoc innym.
- Dbam o czyste intencje nakierowane na dobro drugiego człowieka.
- Uczę się miłości do siebie samego i do bliźniego.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Miłość do drugiego człowieka można okazywać zarówno czynem, słowem, jak i modlitwą.
- Od atmosfery domu rodzinnego w dużej mierze zależy, jakie zachowania będą przejawiali młodzi ludzie.
- Miłość jest darem z siebie, czasami wymaga ofiary.
- Miłość wymaga gotowości do przebaczenia.

→ ZASADY

- Staram się zrozumieć, w jaki sposób mogę zatroszczyć się o dobro córki/syna.
- Dbam o miłość małżeńską, rodzicielską i empatyczne zachowanie względem innych ludzi.
- Wprowadzam młodego człowieka w świat dobra, prawdy i piękna, jednocześnie uznając niedoskonałość swojej rodzicielskiej miłości.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Człowiek jest powołany do miłości.
- Od miłości zależy rozwój i odkrywanie siebie.
- Dojrzała miłość wymaga nieustannej pracy nad sobą, poznawania własnych słabości i podejmowania określonych działań by się zmieniać i rozwijać.

→ ZASADY

- W pracy wychowawczej zwracam uwagę na potrzeby uczniów.
- Staram się zauważać dobro.
- Przedstawiam przykłady dojrzałej miłości bliźniego.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Uczniowie przygotowują pracę pisemną na temat osoby, która ich zdaniem potrafiła dojrzałe kochać drugiego człowieka. Proszę, aby szczególną uwagę zwrócili na cechy, jakimi charakteryzowały się opisane postacie oraz na wartości, jakimi się kierowały.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Człowiek może wyrazić siebie w sposób najpełniejszy przez miłość. Uczeń kształtuje w sobie postawę dojrzałej miłości, która realizuje się poprzez budowanie więzi, okazywanie troski i zainteresowania, opiekę nad drugą osobą, dbałość o jej rozwój, udzielanie pomocy. Dbą o czyste intencje nakierowane na dobro drugiego człowieka. Uczy się miłości siebie samego i innych. Zdaje sobie sprawę, że nie ma prawdziwej miłości bez odpowiedzialności. Wykazuje nieustanną gotowość do troski o dobro drugiego człowieka i nie pozostaje obojętny na los i cierpienie innych.

1.10. ZAGROŻENIA

Zagrożeniem dla młodego człowieka może stać się błędne pojmowanie miłości i mylenie jej z zauroczeniem. Współcześnie tworzą się wirtualne miłości, które często okazują się iluzją, są jedynie namiastką rzeczywistych uczuć. W telewizji i w prasie młodzieżowej najbardziej zaakcentowany jest seksualny wymiar miłości, który opiera się na przedmiotowym traktowaniu drugiej osoby. Także łatwo dostępna pornografia stanowi ogromne niebezpieczeństwo z uwagi na prezentowany zniekształcony obraz miłości i uprzedmiotowienie, a w dłuższej perspektywie również zniewolenie. Młody człowiek narażony na te zagrożenia może zapomnieć o tym, że nie ma miłości bez odpowiedzialności.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

LUDZIE BEZDOMNI

” – Widzisz... Ja jestem z motłochu, z ostatniej hołoty. Ty nie możesz mieć wyobrażenia, jaki jest motłoch. Nie możesz nawet objąć tego dalekim przecuciem, co leży w jego sercu. Jesteś z innej kasty... Kto sam z tego pochodzi, kto przeżył wszystko, wie wszystko... Tu ludzie w trzydziestym roku życia umierają, bo już są starcami. Dzieci ich – to idioci.

– Ale cóż to ma do nas?

– Przecie to ja jestem za to wszystko odpowiedzialny! Ja jestem!

– Ty... odpowiedzialny?

– Tak! Jestem odpowiedzialny przed moim duchem, który we mnie woła: „nie pozwalam!”. Jeżeli tego nie zrobię ja, lekarz, to któż to uczyni? Tego nikt... Tylko ty jeden?

– Otrzymałem wszystko, co potrzeba... Muszę to oddać, com wziął. Ten dług przeklęty... Nie mogę mieć ani ojca, ani matki, ani żony, ani jednej rzeczy, którą bym przycisnął do serca z miłością, dopóki z oblicza ziemi nie znikną te podłe zmyry. Muszę wyrzec się szczęścia. Muszę być sam jeden. Żeby obok mnie nikt nie był, nikt mię nie trzymał!

↑ S. Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Wydawnictwo Greg, Kraków 2020, s. 153.

KOMENTARZ

Główny bohater powieści Stefana Żeromskiego (1864–1925) pt. *Ludzie bezdomni*, doktor Tomasz Judym, to wywodzący się z biednej rodziny marzyciel, człowiek uczuciowy i wrażliwy, zbuntowany przeciwko krzywdzie społecznej. Niesienie pomocy biednym było dla niego obowiązkiem moralnym. W ten sposób pragnął zrealizować pozytywistyczne wartości wyrażające się w pracy organicznej i w pracy u podstaw. Niemożność pogodzenia miłości z wymagającym zawodem

sprawiła, że odrzucił miłość łączącą go z Joanną Podborską. Dla wyższych idei postanowił zrezygnować z własnego szczęścia, życia rodzinnego i domowego ciepła. Poświęcił się całkowicie potrzebującym. Tę niełatwą decyzję poprzedziła walka wewnętrzna, którą bohater toczył przez wiele miesięcy.

Miłość do drugiego człowieka wymaga poświęceń i wyborów. Jest to wybór, który pociąga za sobą dalekosiężne konsekwencje i dlatego ważne jest, by został podjęty w pełnej wolności, po rozważeniu różnych aspektów.

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Miłość, obok poznania i wolności, jest podstawowym aktem osobowym człowieka, który, aktywizując jego życie uczuciowe, wprowadza go w nowy stan egzystencji, wnika głęboko w strukturę bytu i czyni go podmiotem relacji¹. „Miłość osobowa jest aktem wolnym, w pełni świadomym, angażującym i od wewnątrz jednoczącym cały podmiot ludzki, ponieważ ten własną mocą wybiera dobro

¹ Por. A. Gudaniec, *Miłość (aspekt filozoficzny)*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maj, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2016, s. 595-596.

jako odpowiednią dla siebie doskonałość. Właściwym źródłem miłości osobowej, od której zależą wszystkie ludzkie akty miłości, w tym zmysłowe akty upodobania, jest konieczna naturalna miłość woli w stosunku do dobra jako takiego”².

Miłość do drugiego człowieka wyraża się w konkretnym działaniu, które jest aktem woli. Nie poprzestając jedynie na wyobrażeniach, prowadzi do poznania i wytworzenia autentycznej więzi między osobami. W konsekwencji kieruje do zjednoczenia podmiotu z przedmiotem miłości, gdyż jest ona aktem jednoczącym, a zarazem doskonalącym i umożliwiającym spełnienie się człowieka jako bytu osobowego.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Wychowując młodych ludzi, warto zwracać uwagę na ich postawy względem siebie i innych. „Miłość wychowawcza – wartość pedagogiczna, która przyjmuje postać moralnej zasady postępowania wychowawcy wobec wychowanka; przejawia się w afirmacji osoby wychowanka i animacji go do urzeczywistniania właściwych wartości, okazywaniu przyjaźni, solidarności z nim, serdeczności, dobroci, trosce o jego integralny rozwój i pełnię człowieczeństwa, a także we wzajemnym zaufaniu i budowaniu przyjaznej atmosfery wychowawczej”³. Szkoła stanowi idealną przestrzeń do promowania takich zachowań jak: czynność, działanie na rzecz innych, empatia i wrażliwość na los innych, które są częścią miłości do drugiego człowieka.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

Miłość to moc, która potrafi przenosić góry. Wytworzenie silnej więzi emocjonalnej i duchowej łączącej ludzi, którzy są sobie bliscy, szczególnie zaś spokrewnieni, potwierdza, że każdy pragnie miłości, chce kochać i być kochanym. „Miłość jest nierozzerwalnie związana z domeną życia społecznego. Jeżeli kochać znaczy mieć pełne miłości nastawienie wobec wszystkich, jeżeli miłość jest cechą charakteru, musi ona występować nie tylko w związkach człowieka z własną rodziną i przyjaciółmi, lecz także wobec tych, z którymi człowiek utrzymuje kontakty poprzez swoją pracę, zajęcie, zawód. Nie ma «podziału pracy» między miłością wobec osób bliskich a miłością wobec obcych. Przeciwnie, warunkiem istnienia pierwszej jest istnienie drugiej”⁴.

2 Tamże, s. 596.

3 M.F. Szymańska, *Miłość wychowawcza*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, dz. cyt., s. 599.

4 E. Fromm, *O sztuce miłości*, tłum. A. Bogdański, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2008, s. 128.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Miłość do drugiego człowieka może mieć różne formy. Może to być miłość małżeńska, rodzicielska, braterska, przyjacielska. Jest ona podstawą życia naturalnego i nadprzyrodzonego. Według św. Jana Apostoła „jeśliby ktoś mówił: «Miłuję Boga», a brata swego nienawidził, jest kłamcą, albowiem kto nie miłuje brata swego, którego widzi, nie może miłować Boga, którego nie widzi” (1 J 4,20). Wynika stąd, że nie można odłączyć miłości Boga od miłości do bliźniego. Miłujemy bliźniego ze względu na Boga, uzdalnia nas do tego Jego miłość rozlana w naszych sercach przez Ducha Świętego (por. Rz 5,5). Miłość do drugiego człowieka – żony, męża, brata, siostry, przyjaciela czy szeroko pojmowanego bliźniego – bywa czasem bardzo trudna, wymaga wielkiego wysiłku i wyrzeczeń. Jednak działamy w imię miłości ze względu na samego Chrystusa (por. Mt 25,35-46). Pomni na słowa: „Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (Mt 25,40b) przybliżamy się w ten sposób do samego Boga.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Jezus nade wszystko swoim postępowaniem, całą swoją działalnością objawiał, że w świecie, w którym żyjemy, obecna jest miłość. Jest to miłość czynna, miłość, która zwraca się do człowieka, ogarnia wszystko, co składa się na jego człowieczeństwo. Miłość ta w sposób szczególny daje o sobie znać w zetknięciu z cierpieniem, krzywdą, ubóstwem, w zetknięciu z całą historyczną „ludzką kondycją”, która na różne sposoby ujawnia ograniczoność i słabość człowieka, zarówno fizyczną, jak i moralną. Właśnie ten sposób i zakres przejawiania się miłości nazywa się w języku biblijnym „miłosierdziem”.

↑ DiM 3.

” Jedynie służba bliźniemu otwiera mi oczy na to, co Bóg czyni dla mnie i na to, jak mnie kocha. Święci – myślimy na przykład o błogosławionej Teresie z Kalkuty – czerpali swoją zdolność do miłowania bliźniego, zawsze na nowo, ze spotkania z Chrystusem Eucharystycznym, a to spotkanie nabierało swego realizmu i głębi właśnie dzięki jej posłudze innym. Miłość Boga i miłość bliźniego są nierozłączne: są jednym przykazaniem. Obydwie te miłości jednak czerpią życie z miłości pochodzącej od Boga, który pierwszy nas umiłował.

↑ DCE 18.

” Podczas gdy miłość pozwala nam wyjść z naszych ograniczeń, to zazdrość prowadzi nas do skupienia się na sobie. Prawdziwa miłość docenia osiągnięcia innych, nie odczuwa ich jako zagrożenia i uwalnia się od gorzkiego smaku zazdrości. Akceptuje fakt, że każdy ma różne dary i różne drogi życiowe. Zatem dąży do odkrycia własnej drogi do szczęścia, pozwalając innym, aby znaleźli swoje szczęście.

↑ AL 95.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” My miłujemy [Boga],
ponieważ Bóg sam pierwszy nas umiłował.
Jeśliby ktoś mówił: „Miłuję Boga”, a brata swego nienawidził, jest kłamcą,
albowiem kto nie miłuje brata swego, którego widzi,
nie może miłować Boga, którego nie widzi.
Takie zaś mamy od Niego przykazanie,
aby ten, kto miłuje Boga,
miłował też i brata swego.

↑ 1 J 4,19-21.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Na pytanie, jakie jest pierwsze przykazanie, Jezus odpowiada: „Pierwsze jest: Słuchaj, Izraelu, Pan Bóg nasz, Pan jest jeden. Będziesz miłował Pana, Boga swego, całym swoim sercem, całą swoją duszą, całym swoim umysłem i całą swoją mocą. Drugie jest to: Będziesz miłował swego bliźniego jak siebie samego. Nie ma innego przykazania większego od tych” (Mk 12,29–31).

Święty Paweł Apostoł przypomina o tym: „Kto... miłuje bliźniego, wypełnił Prawo. Albowiem przykazania: Nie cudzołóż, nie zabijaj, nie kradnij, nie pożądaj, i wszystkie inne – streszczają się w tym nakazie: Miłuj bliźniego swego jak siebie samego! Miłość nie wyrządza zła bliźniemu. Przeto miłość jest doskonałym wypełnieniem Prawa” (Rz 13,8–10).

↑ KKK 2196; por. 2822.

V. LITERATURA

Benedykt XVI, *Encyklika Deus caritas est*, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2006.

Borda M., Solecki R., *Duchowość chrześcijańska w procesie wychowania*, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2018.

Dziewiecki M., *Miłość pozostaje. Pedagogika miłości dla rodziców, wychowawców i wychowanków*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2001.

Franciszek, *Adhortacja Amoris laetitia*, Wydawnictwo M, Kraków 2016.

Fromm E., *O sztuce miłości*, tłum. A. Bogdański, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2008.

Jan Paweł II, *Encyklika Dives in Misericordia*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2009, s. 77–139.

Jan Paweł II, *Siła miłości. Spotkanie z korpusem dyplomatycznym*, Manila, 18.02.1981, w: tegoż, *Nauczanie papieskie, IV, 1, 1981*, red. F. Kniotek, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1989, s. 190–192.

Łopatkowa M., *Pedagogika serca*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1992.

Półtawska W., *Eros et iuventus*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2009.

Sławiński S., *Dojrzewać do miłości*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1998.

Szymańska M.F., *Miłość wychowawcza*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maj, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2016, s. 599–604.

Wojciszke B., *Psychologia miłości. Intymność, namiętność, zaangażowanie*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2009.

Wojtyła K., *Miłość i odpowiedzialność*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2015.

Wrońska K., *Osoba i wychowanie. Wokół personalistycznej filozofii wychowania Karola Wojtyły–Jana Pawła II*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2000.

Żeromski S., *Ludzie bezdomni*, Wydawnictwo Greg, Kraków 2020.

